

Aytən İlqar qızı Nağızadə

*Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi liseyin ingilis dili müəllimi,
Milli Müdafiə Universitetinin Hərbi Elmi Tədqiqat İnstitutunun adyunktı
<https://orcid.org/0009-0006-7387-1212>*

**DÖVLƏT MÜSTƏQİLLİYİNİ ŞƏRTLƏNDİRƏN ƏSAS AMİLLƏRDƏN BİRİ KİMİ
MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİN QORUNMASI VƏ GƏNC NƏSLƏ AŞILANMASI**

Айтен Ильгар гызы Нагизаде

*учитель английского языка Военного лицея имени Джамшида Нахчыванского,
адъюнкт Военного научно-исследовательского института национального университета обороны*

**ЗАЩИТА И ПРИВИТИЕ МОЛОДОМУ ПОКОЛЕНИЮ НАЦИОНАЛЬНО-
ПРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ КАК ОДИН ИЗ ГЛАВНЫХ ФАКТОРОВ,
ОБУСЛАВЛИВАЮЩИХ НЕЗАВИСИМОСТЬ ГОСУДАРСТВА**

Ayten Ilgar Naghizader

*English teacher at the Military Lyceum named after Jamshid Nakhchivan,
adjunct of the Military Research Institute of the National Defense University*

**PROTECTION AND PROTECTION OF THE YOUNG GENERATION OF NATIONAL
AND PEOPLE'S VALUES AS ONE OF THE MAIN FACTORS DETERMINING
THE INDEPENDENCE OF STATES**

Xülasə. Məqalədə dövlət siyasətində mühüm rol oynayan amillərdən biri olan milli-mənəvi dəyərlərdən söz açılmışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyevin milli-mənəvi dəyərlərə verdiyi önəmdən danışılmışdır. Milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və gənc nəslə ötürülməsi ön plana çəkilmişdir.

Açar sözlər: *milli-mənəvi dəyərlər, müstəqillik, cəmiyyət, tarix, siyasət, gənc nəsil*

Резюме. В статье повествуется о национально-нравственных ценностях, которые являются одним из факторов, играющих важную роль в государственной политике. Обсуждалось значение общенационального лидера Гейдара Алиева для национальных и нравственных ценностей. Приоритетом является защита национальных и моральных ценностей и их передача подрастающему поколению.

Ключевые слова: *национально-нравственные ценности, независимость, общество, история, политика, молодое поколение*

Summary. The article talks about national and moral values, which are one of the factors that play an important role in state policy. The national leader Heydar Aliyev's importance given to national and moral values was discussed. The protection of national and moral values and their transmission to the younger generation has been prioritized.

Key words: *national moral values, independence, society, history, politics, the younger generation*

Müasir qloballaşma dövründə elmi-texniki tərəqqinin sürətli inkişafı real həyatda böyük nailiyyətlərə, mütərəqqi dəyişikliklərə yol açsa da, bu proseslərin tarixi-mədəni irsə, ənənələrə müəyyən təhlükə meylləri də özünü qabarıq göstərir. Milli-mənəvi dəyərləri qorumaq və onları gələcək nəsillərə ötürmək, dəyişən və dəyişməyən dəyərlərlə bağlı məsələlər bütün dövrlərdə fəlsəfi fikrin diqqət mərkəzində dursa da,

müasir dövrdə onları tədqiq etməyin aktuallığı daha da artır. Hər bir insan və hər bir millət hər şeydən əvvəl öz xalqının milli-mənəvi dəyərlərinə sahib çıxmalı, öz mədəniyyətini, adət-ənənəsini, mentalitetini qorumalıdır.

Azərbaycan Respublikası milli müstəqilliyinə nail olaraq, beynəlxalq aləmin tam və bərabər hüquqlu üzvü kimi müstəqil daxili və xarici siyasət xəttini həyata keçirməkdədir. Əvəzsiz ta-

rixii nailiyyətimiz olan ərazi bütövlüyümüzün tam bərpa olunmuş və o zamana qədər dövlət suverenliyimizin demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində əsaslı islahatlar aparılmış, sivilizasiyalı beynəlxalq aləmə inteqrasiya sahəsində mühüm siyasi-iqtisadi tədbirlər görülmüşdür. Ölkəmizdə həyata keçirilən demokratikləşdirmə prosesinin dönməzliyi, dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanması, cəmiyyətdə beynəlxalq prinsiplərin və hüquqi normaların bərqərar edilməsi Azərbaycan Respublikasının daxili və xarici siyasətinin başlıca istiqamətlərindəndir. Sözsüz ki, dilindən, dinindən, etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının beynəlxalq standartlara uyğun olaraq tənzimlənməsi, gənc nəslin milli-mənəvi dəyərlərə bağlı şəkildə yetişdirilməsi bu siyasətin üstün istiqamətidir. Bunsuz cəmiyyətdə ictimai-siyasi sabitliyə, demokratik birgə yaşayışa nail olmağın, eyni zamanda sivilizasiyalı dünyaya qovuşmağın mümkünsüzlüyü müasir Azərbaycan siyasətində aydın dərk olunur və bu sahədə mühüm, ardıcıl tədbirləri həyata keçirir. [6, s. 160]

Azərbaycanın milli maraqlarının qorunmasını təmin edən digər strateji amil xalqımızın milli həmrəyliyinə təmin olunmasıdır. Tam yəqinliklə deyə bilərik ki, qısa müstəqillik tarixində ölkəmizin uğurlu inkişafını şərtləndirən amillər sırasında cəmiyyətdəki həmrəylik, milli birlik müstəsna rol oynayıb. Azərbaycan dövlətinin ideoloji təməl prinsipini xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu azərbaycançılıq ideologiyası təşkil edir. O, ölkəmizə rəhbərlik etdiyi 34 illik bir vaxt ərzində Azərbaycanın hərtərəfli inkişafı, qüdrətlənməsi, əzəmətli yüksəliş yolu keçməsinə nail olmuş, xalqımızın və dövlətimizin müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi istiqamətində fəaliyyət göstərmiş, müasir dövr və gələcək onilliklər, yüzilliklər üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən strateji xəttinin işlənilməsinə nail olmuşdur. [1, s. 11].

Müdrək dövlət xadimi Heydər Əliyev azərbaycançılığı gənc dövlətimizin ideoloji əsası kimi müəyyənləşdirərkən milli maraqları əsas götürüb. Azərbaycançılıq ölkə vətəndaşlarını, ələlxüsus da gəncləri dövlət maraqları, ümummilli mənafe, Vətənə məhəbbət, tarixdən gələn ənənələrə, bizim bir xalq kimi identikliyimizi şərtləndirən amillərə sədaqət ruhunda tərbiyə edən dəyərlər

sistemidir. Zəngin dəyərlər sistemi olan azərbaycançılıq ideologiyasının ölkənin hər bir vətəndaşına sirayət etməsi son nəticədə Azərbaycanın gücünü artırır, cəmiyyətin enerjisini ümummilli məqsədlərə, inkişafa yönəldir. Dünyada gedən proseslərlə müqayisələr aparıldıqda Azərbaycandakı mənzərənin, sabitliyin və vətəndaş həmrəyliyinin necə böyük əhəmiyyət daşdığını yəqin etmək mümkündür. Son illərdə biz ayrı-ayrı ölkələrdə cəmiyyətlərin müxtəlif imperialist güc mərkəzlərindən ötürülən dağıdıcı ideyaların əsirinə çevrildiklərinin şahidi olmuşuq. Belə ölkələrdə proseslər sabitliyin, insanların dinc həyatlarının pozulması, yaşayış şərtlərinin ağırlaşması, sərvətlərin talanması ilə, müqayisəyəgəlməz dağıntılarla müşayiət olunub. Həmin ölkələrin milli inkişafına, dövlətçilik ənənələrinə, xalqların genofonduna ciddi xələl gəlib və bu hadisələrin işıqlı sonluğu olmayacağı görünür.

Respublikamızda davamlı sabitlik hökm sürür ki, bunun əsas səbəblərindən biri isə Azərbaycan cəmiyyətinin ideoloji baxımdan yetkinliyi ilə bağlıdır. Ulu Öndərimizin əsasını qoyduğu və ötən dövrdə Prezident İlham Əliyevin söyləri ilə daha da möhkəmlənən, əvəzolunmaz dövlətçilik ideologiyası səviyyəsinə yüksələn, dərsləklərdə, bədii ədəbiyyatda, filmlərdə, kütləvi informasiya vasitələrində geniş şəkildə təbliğ olunan azərbaycançılıq yolumuzu mayak kimi işıqlandırır. Azərbaycançılıq ideologiyası ölkəmizdə milli həmrəyliyin təməlinə dayanan əsas amildir və bizi düşmən qüvvələrə qarşı yumruq kimi birləşdirir. Azərbaycan ötən il sentyabrın 27-dən noyabrın 10-dək son üç onillik ərzində ərazilərimizin 20 faizini işğal altında saxlayan, beynəlxalq hüquqa arxa çevirən Ermənistan qarşı “Dəmir yumruq” əməliyyatı həyata keçirdi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bütün əməliyyatları uğurla həyata keçirən Silahlı Qüvvələrimiz 44 günlük müharibədə şanlı Zəfərə imza ataraq ölkəmizin ərazi bütövlüyünü təmin etdi. Ordumuz 300-dən çox yaşayış məntəqəsini döyüş meydanında işğaldan azad etdi. Müharibədə acınacaqlı məğlubiyyətə uğrayan Ermənistan onun üçün kapitulyasiya aktı sayılan üçtərəfli Bəyanatı imzalamaq məcburiyyətində qaldı və bu sənədlə üzərinə götürdüyü öhdəliklərə əsasən, Ağdam, Kəlbəcər və Laçın rayonlarını döyüşsüz ölkəmizə təhvil verdi. Prezident İlham Əliyev müharibə dövründə

30-dan çox populyar transmilli media qurumuna verdiyi müsahibələrində, xalqa müraciətlərində və postkonflikt mərhələdə ayrı-ayrı auditoriyalardakı çıxışlarında “Dəmir yumruq” əməliyyatı barədə ətraflı bəhs edib və onun mahiyyətinə diqqət çəkib. “Dəmir yumruq” bir tərəfdən Azərbaycanın gücünün, digər tərəfdən isə cəmiyyətimizin yenilməz həmrəyliyinin rəmzidir. Azərbaycan müharibəni son 17 ildə ölkəmizdə qurulan güclü iqtisadi bazaya, məqsədyönlü şəkildə möhkəmləndirilən Ordusunun gücünə əsaslanmaqla apardı və qalib gəldi. Azərbaycan ordusunun yüksək dərəcədə milli-mənəvi tərbiyəsi bu Zəfərin əldə olunmasında müstəsna rol oynadı. Xatırladaq ki, müharibənin elə ilk günlərindən gənclərimizin könüllü şəkildə orduya qoşulması, cəbhə üçün xalqımızın əlindən gələni əsirgəməməsi yüksək mənəvi birliyin ifadəsidir. Eyni zamanda, müharibədə cəmiyyətin ayrı-ayrı təbəqələri, ölkəmizdə yaşayan müxtəlif xalqların nümayəndələri fəal şəkildə iştirak etdilər. 44 günlük müharibə Azərbaycan cəmiyyətinin həmrəyliyini və gücünü bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Xatırlatmaq yerinə düşər ki, müharibənin ilk günlərindən Ermənistan KİV-lərində çirkin təbliğata rəvac verildi və ölkəmizdə yaşayan ayrı-ayrı xalqlara xitabən milli-etnik zəmində çağırışlar edildi. Ancaq Azərbaycanın tamhüquqlu vətəndaşları olan müxtəlif xalqların təmsilçiləri düşmənin belə çağırışlarına məhəl qoymayaraq silaha sarıldılar, səngərlərdə azərbaycanlılarla çiyin-çiyinə vuruşdular və ümumi qələbəmizin təmin olunmasına öz töhfələrini verdilər.

Milli dəyərlərimizin qorunması və inkişafı ulu öndərimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Milli dəyərlərimizə, soykökümüzdə qayıdışın, milli hisslərimizin oyanışının xalqımız üçün gərəkliliyini nəzərə alan, hər zaman bu sahəni diqqət mərkəzində saxlayan ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyinin birinci dövründə xalqımızın milli oyanışının əsası qoyulmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyev 13 avqust 2001-ci ildə milli-mənəvi dəyərlərin qorunması ilə bağlı bəyanatında demişdir: “Hər xalqın öz mentaliteti var. Bizim Azərbaycan xalqının mentaliteti onun böyük sərvətidir. Heç vaxt iki xalq bir-birinə bənzəməz. Heç vaxt iki xalq bir-birinə bənzər dəyərlərə malik ola bilməz. Yəni də deyirəm, hər xalqın özünə, öz tarixi köklərinə, əcdadları tərəfindən yaradılmış milli-mənəvi dəyərlərinə bağlılığı böyük amildir”. [4, s. 348]

Ümummilli lider Heydər Əliyev milli dəyərlərimizi təkcə milli varlığımızın yox, həm də siyasi varlığımızın – dövlət quruculuğu prosesinin mühüm atributu kimi dəyərləndirirdi. Mənsub olduğu xalqın tarixi keçmişinə, mədəni irsinə və milli dəyərlər sisteminə sönməz məhəbbət duyğularıyla yanaşan ulu öndər deyirdi: “Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir”.

Milli dəyərlərimizə dərinlən bələd olan ümummilli lider xarici ölkələrə səfərləri zamanı soydaşlarımızla görüşlərində onlara harada yaşamalarından asılı olmayaraq azərbaycançılıq ideologiyasına sadıqlığı, xalqımıza xas olan adət-ənənələrimizi yaşatmağı, təbliğ etməyi tövsiyə edirdi: “Bizim hamımızın bir Vətəni var – bu, Azərbaycandır. Azərbaycanlı hər yerdə yaşaya bilər, ancaq azərbaycanlılığını, öz dilini, milli ənənələrini unutmamalıdır. Onun qəlbi daim doğma Azərbaycanla bir vurmalıdır”. Məlumdur ki, dinimiz bizim milli-mənəvi dəyərlərimizin ən önəmli ünsürlərindən biridir. Xalqımız 70 il kommunist rejimdə ateist təbliğatın aparıldığı bir şəraitdə yaşasa da öz dini dəyərlərini unutmamış, onları gizli də olsa yaşatmışdır. Lakin bununla belə o dövrdə dini dəyərlərimizin zədə aldığı da bir reallıqdır.

Təsadüfi deyildir ki, Sovetdən əvvəl Azərbaycanda neçə min məscid, mədrəsə, olduğu halda müstəqilliyimizi yenidən əldə edəndə cəmi 17 məscidimiz vardı. Bu, Sovet rejiminin dinlə mübarizəsinin nə qədər amansız olduğunu göstərir. Dini ibadətgahlarımızın və abidələrimizin bərpası və yenidən inşası da Ulu Öndərin müstəqil Azərbaycanın prezidenti olduğu dövrə təsadüf edir. Məhz bu dövrdə yüzlərcə ibadət-gah inşa və yaxud da bərpa edilmiş, dini dəyərlərimiz yenidən canlanmışdır. Xalqımızın əsrlərcə ziyarət yeri olan, lakin Sovet rejimi tərəfindən dağıdılan Bibi Heybət məscidi və ziyarət-gahının Heydər Əliyevin əmri ilə dövlət hesabına yenidən inşa edilməsi onun bu sahədəki xidmətlərinin bir göstəricisidir. Belə misalların sayı olduqca çoxdur. Heydər Əliyev İslamı bizim milli-mənəvi kimliyimizin ayrılmaz bir hissəsi kimi

qəbul edirdi. “Dinimiz xalqımızın milli-mənəvi sərvətidir” sözləri onun dinə baxışını çox gözəl bir şəkildə xülasə edir. Ulu Öndər dinimizin ilahi əxlaqi dəyərlər sistemi olaraq mənimsənilməsinin xüsusilə gənclərin formalaşmasında müsbət bir funksiya icra edəcəyini düşünürdü.

Xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərini həm müdafiə etməyi, həm də qoruyub saxlamağı, bacaran, dövlətlə vətəndaşların mənafeyini üzvi şəkildə birləşdirən azərbaycançılıq ideologiyası ölkədə vətəndaş birliyi və vahid solum üçün uğurlu təməldir. Bu mənada, azərbaycançılıq millətdən asılı olmayaraq özünü azərbaycanlı sayan vətəndaşların həmrəyliyi üçün möhkəm istinad mənbəyi, ideoloji bünövrədir. Bu ideologiyanın pozitiv xarakteri həm də bütün dünyaya səpələnmiş 50 milyondan artıq azərbaycanlı vahid ideallar naminə səfərbər etmək qüdrəti ilə müəyyən olunur. Azərbaycançılıq dilindən, millətindən, irqindən, sosial mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bütün ölkə vətəndaşlarını ümumi vətən naminə həmrəyliyə dəvət edir. Milli-dini mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hər bir vətəndaşın bu torpaq üçün milli ziyəlik hissini yaşaması isə torelantılığın bariz təzahürüdür. Əslində, dini və etnik tolerantlıq Azərbaycan xalqının qanında, canında, kökündə var. Milli ənənələrimizdə, mentalitetimizdə, habelə sosial, mənəvi və dini düşüncələrimizi özündə yaşadan folklorumuzda başqa dinlərə, millətlərə dözümlü münasibət özünü yaşadır.

Hər bir xalqın mövcudluğunun əsas göstəricisi olan adət və ənənələr, milli-mənəvi dəyərlər onun tükənməyən ən qiymətli sərvətidir. Milli-mənəvi dəyərlər bizim tariximiz, dilimiz, dinimiz, adət-ənənələrimiz, mentalitetimiz, mədəniyyətimiz, ədəbiyyat və incəsənətimizdir. Adət-ənənənin milli dəyər kimi yaşaması ailədən başlayır və cəmiyyət tərəfindən qəbul edilir, millətin, dövlətin atributuna çevrilərək gələcək nəsillər tərəfindən qorunur.

Milli-mənəvi dəyərlərimizin kökü əməli-salehlik və əxlaqi saflıqdır; mənəvi təmizlik və bülurlükdür; halallıq və gözütöxlükdür; xeyir-xahlıq və mərdənəlikdir... Bunların hamısının zirvəsində isə adil vicdan dayanır. Hər xalqın öz adət-ənənəsi var, öz milli-mənəvi və dini dəyərləri var. Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizlə, öz dini dəyərlərimizlə, adət-ənənələrimizlə fəxr edirik. Bizim xalqımız yüz illərlə, min illərlə

adət-ənənələrimizi, milli-mənəvi dəyərlərimizi yaradıbdır və bunlar indi bizim xalqımızın mədəniyyətini təşkil edən amillərdir. Milli-mənəvi dəyərlərimiz xalqımızın simasında zaman-zaman yaşamışdır. Bizə başqa xalqlardan, millətlərdən fərqləndirən də elə bir çox məqamda milli-mənəvi dəyərlərimiz, mədəniyyətimiz, mədəniyyətimizdir. Bu mənada Azərbaycan ailəsi də başqa ailələrdən fərqlənir. Ailələrimizdə böyüyə hörmət, ata-anaya sevgi, ehtiramla davranmaq, kiçiklərə qayğı, diqqət əsas göstəricilərdəndir. Bizim gələcək nəsillərə örnək olan əxlaq, tərbiyə simvolu, məhəbbət etalonu kimi daim hörmətlə anılan nümunəvi ailələrimiz çoxdur. Bu ailələr Azərbaycan xalqına sözlən həqiqi mənasında böyük şəxsiyyətlər, dahilər bəxş etmişdir. Azərbaycan müasirləşən, Avropa və dünya birliyinə sürətlə inteqrasiya edən ölkədir. Təbii ki, müasir dünyada sürətlə davam edən qloballaşma prosesləri bizim də ölkədən yan keçməyib. Buna baxmayaraq, qloballaşma adı altında öz milli dəyərlərimizi unutmamalı və bu dəyərlərə sadıq olmalıyıq. Hər bir ölkə və xalq üçün onun milli dəyərləri hər şeydən üstün tutulmalı və digər xalqların dəyərləri ilə ziddiyyət təşkil etməməlidir. Bu baxımdan biz qloballaşma deyəndə Azərbaycanda beynəlxalq əməkdaşlığı, xoş münasibətləri, səmimi dostluğu nəzərdə tuturuq. Biz hər zaman qloballaşma adı altında digər xalqların adət-ənənələrinə zidd olan, milli mentalitetə xas olmayan dəyərlərə qarşı mübarizə aparmalıyıq. Təbii ki, bu mübarizədə milli məniyyətimizi qorumaq ən vacib şərtlərdəndir.

Ümummillə Liderimiz Heydər Əliyev məruzə və çıxışlarında, habelə gənclərlə, ordu sıralarında xidmət edən əsgərlərlə görüşlərində gənc nəslin milli ruhda tərbiyə olunmasında mədəniyyətimizin, mənəvi dəyərlərimizin müsbət təsirini xüsusi vurğulayaraq demişdir. “Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizlə fəxr edirik. Bizim xalqımız yüz illərlə, min illərlə adət-ənənələrimizi, milli-mənəvi dəyərlərimizi yaradıblar və bunlar indi bizim xalqımızın mədəniyyətini təşkil edən amillərdir”. O, Azərbaycan Respublikası gənclərinin I forumundakı məruzəsində qürurla söyləmişdir: “Öz dili, mədəniyyəti, mənəvi dəyərləri ilə tərbiyə olunmuş gənclər heç vaxt vətəninə, xalqına ögey münasibət bəsləməz. Gənclərimiz milli ruhda tərbiyə olunmalıdır, bizim milli-mənəvi dəyərlərimizin əsasında tərbiyələnməlidir-

lər. Gənclərimiz bizim tariximizi, dilimizi, keçmişimizi, milli dəyərlərimizi yaxşı bilməlidir. Milli dəyərlərimizi, milli ənənələrimizi, tariximizi yaxşı bilməyən gənc vətənpərvər ola bilməz.” Bu fikirlər bir daha göstərir ki, milli-mənəvi dəyərlər xalqın mənəvi sərvəti, mənəvi xəzinəsidir. Gənc və yeniyetmələrin dünyagörüşünün, mənəvi aləminin, vətənpərvərlik hisslərinin inkişaf etdirilməsində milli-mənəvi dəyərlərin rolu çox böyükdür. [7, s. 32]

Biz gəncləri daim inkişafa, sivil ənənələri mənimsəməyə, malik olduğumuz müstəqil Azərbaycanımızı göz bəbəyi kimi qorumağa səsləyən də məhz milli ruhumuzdur. “– Ey türk oğuz bəyləri! Türk milləti eşidin! Üstdən göy çökmədikcə, altdan yer dəlinmədikcə, bil ki, türk ulusu, türk yurdu, türk dövləti, türk törəsi pozulmaz” deyən Bilgə Kağana da, —”Biz əzəldən ta əbəd meydanə gəlmişlərdəniz “ deyən, Azərbaycan dövlətçiliyi tarixinə şanlı Səfəvi dövlətini bəxş edən Şah İsmayıl Xətai də, qanlı Sovet rejiminin ən güclü dövrlərində — “ Millətimizin köləlik zəncirlərini qıraraq milli müstəqilliyini bərpa edəcəyi gün o qədər də uzaqda deyil” deyən Məmməd Əmin Rəsulzadəyə də, XX yüzilliyin sonunda Azərbaycan xalqına qüdrətli dövlət quran, —” Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam” deyən Böyük Öndər Heydər Əliyevə də tükənməz güc verən, məhz milli ruhumuz olmuşdur. Millətini sevmək, torpağını sevmək, onu hər şeydən üstün tutmaq bu gün Azərbaycan insanının, ən əsası Azərbaycan gəncliyinin ən ümdə borcudur. Bu borcun qarşılığı isə bizlərin ilk növbədə yüksək səviyyədə təhsil almağımız, elmi biliklərə dərinlən yiyələnməyimiz, bəşəriyyətin sürətlə inkişaf etdiyi bir zamanda daima hərtərəfli axtarışda olmağımızdır.

Bu gün Azərbaycan Avropaya inteqrasiya edən, bir sıra çağdaş standartları və yenilikləri əldə etməyə çalışan ölkələr sırasındadır. Lakin Avropaya inteqrasiya heç də o demək deyil ki, çağdaş dünyanın tələbləri fonunda Azərbaycana məxsus milli-mənəvi dəyərlər, uzun tarixi yol keçmiş ənənələr arxa planda qalmalıdır. Azərbaycan Avropaya öz dəyərlərini saxlamaqla inteqrasiya etməlidir. Lakin bu gün cəmiyyətdə müşahidə edilənlər bir sıra hallarda milli dəyərlərin qorunub saxlanılması ilə bağlı bir qədər narahatçılıqlar doğurur ki, bu da əsasən çağdaş

gəncliyin avropalaşması istiqamətdə gedən proseslərlə daha çox bağlıdır.

Qərblə Şərqlin arasında bir körpü olan Azərbaycanda milli ideologiya necə olmalıdır, bu gün milli ideologiya ilə bağlı baxışlar necədir? Əslində bizim cavab axtardığımız bu suallar bu gündən doğan, ortaya çıxan məsələlər deyil. Hələ ötən yüzilliyin əvvəllərində Azərbaycan tarixində xüsusi yeri və çəkisi olan böyük ziyalılarımız da milli ideologiya ilə bağlı düşüncələrini ortaya qoymağa, insanları bu dəyərlər ətrafında birləşdirməyə çalışırdılar. O zamanlar M.Ə. Rəsulzadə, Ü. Hacıbəyli, Ə. Ağaoğlu, Ə. Hüseynzadə və digər Azərbaycan aydınları insanlarda milli əqidənin formalaşması, insanların kütlə düşüncəsindən çıxaraq ziyalı düşüncəsini əldə etməsi üçün çox işlər görüblər.

O zamanlar Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin baniləri millətçilik, dövlətçilik, türkcülük əqidəsindən çıxış edərək ortaya kifayət qədər aydın bir konsepsiya qoymuşdu. Azərbaycan gənclərinə müraciətində də onları türkləşmək, islamlaşmaq və çağdaşlıq dəyərləri ətrafında birləşməyə çağıran böyük ictimai-siyasi xadimin bu ideologiyası müsavətçilik adı altında inkişaf etsə də bu dəyərlər əslində bu günkü Azərbaycanımızın da sütun dəyərləridir. Hansı ki, Xalq Cümhuriyyətinin varlığına son qoyan “qırmızı imperiya” belə insanların düşüncəsindən və tarixin səhifələrindən bunu silə bilmədi. Ötən yüzilliyin 70-ci illərində Milli lider Heydər Əliyevin “qırmızı imperiya” daxilində bir azərbaycançılıq fəlsəfəsini ortaya qoymasının özü də kifayət qədər uzaqgörən və sağlam məntiqin nəticəsi idi. 90-cı illərin əvvəllərində keçmiş SSRİ-nin dağılması bütün post-sovet ölkələri kimi Azərbaycanın da qarşısında bir sıra cavabı açıq qalan suallar qoymuşdu. Bunlardan biri ölkənin bundan sonrakı siyasi taleyi ilə bağlı idisə, digər ən önəmli məsələlərdən biri Milli düşüncə tərzinin formalaşması ilə bağlı idi. O zamanlar cəmiyyətin daxilində kifayət qədər problemlərin və daxili parçalanmaların olmasına baxmayaraq, Milli lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışı azərbaycançılıq ideologiyasının möhkəmlənməsində də öz sözünü dedi. bu gün Azərbaycanda Milli ideologiyanın necə olması axtarışına çıxmaq lazım deyil. Sadəcə biz özümüzə olan dəyərləri qorumaq və onu gələcək nəsillərə ötürməliyik. Gənclərin Milli ideologiyanın daşıyıcı

larına çevrilməsi üçün də kifayət qədər işlər görülməlidir. Bu gün Azərbaycan gəncliyi özünü Avropalaşmış bir məkanda hiss etməklə yanaşı, həm də öz düşüncəsində türkçülük, islamçılıq və çağdaşlıq dəyərlərini yaşatmalıdır. [8, s. 118]

Azərbaycanda gənc nəslin hərtərəfli inkişafının təmin edilməsi dövlət siyasətinin mühüm tərkib hissələrindən biridir. Bu siyasətin əsas məqsədi gənclərin fiziki, əqli və mənəvi inkişafına şərait yaratmaq, onların intellektual potensialından səmərəli istifadə etmək, sosial-iqtisadi məsələlərinin həllinə və s. dəstək verməkdən ibarətdir. Gənclər siyasətinin əsas vəzifələrini gənclərin vətənpərvərlik, azərbaycançılıq, dövlətçilik, dünyəvilik prinsiplərinə söykənməklə, Azərbaycan xalqının tarixinə, mədəni irsinə, adət-ənənələrinə, dövlət rəmzlərinə, milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərlərə hörmət ruhunda tərbiyə olunması və s. təşkil edir.

Qeyd edək ki, gənclərin inkişafına dövlət səviyyəsində diqqət və qayğının nəticəsi özünü Vətən müharibəsində bir daha göstərdi. Azərbaycan gənclərinin müharibə başlayarkən könüllü və kütləvi şəkildə hərbi çağırış məntəqələrinə müraciət edərək, döyüşlərdə iştirak etmək istəkləri yüksək vətənpərvərlik əhval-ruhiyyəsinin ifadəsi idi. Vətən müharibəsində şanlı qələbənin əldə edilməsində Azərbaycan gənclərinin şücaət və qəhrəmanlığının böyük rolu olmuşdur.

Vətən müharibəsində şəhidlik zirvəsinə ucalan igidlərimiz əsasən gənclərdən ibarətdir. Onlar Vətənimizi, xalqımızı, onun qürurunu, bayrağını ucaldılar və ən ali məqama yüksəldilər. Xalqımıza Zəfər sevincini yaşadan Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin zabit-əsgər heyətinə, müharibədə sağlamlığını itirən cəsur qazilərimizə, şəhidlərimizə və onların yadigarlarına ömür boyu minnətdar və borcluyuq. Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva tərəfindən şəhid ailələrinə, qazilərimizə göstərilən qayğı hər birimiz üçün örnək olmalıdır. Xüsusilə, 27 sentyabr – Anım Günündə Vətən müharibəsi şəhidlərinin əziz xatirəsinə ehtiram əlaməti olaraq Prezident İlham Əliyev və birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə həyata keçirilən yürüşü xatırlatmaq istədim. Dərin mənə daşıyan bu aksiya ölkə rəhbərliyi səviyyəsində Azərbaycan xalqının öz şəhidlərinin əziz xatirəsinə verdiyi yüksək dəyərin nümunəsi idi.

Şəhidlərimizin əziz xatirəsi Azərbaycanda fəaliyyət göstərən dini məbədlərdə - Heydər məscidi, Təzəpir məscidi, “Jen Mironosits” pravoslav kafedral kilsəsi, Bakının Avropa Aşkenazi Yəhudi Sinaqoqu, Ağdam Cümə məscidi, Kəlbəcərdəki Xudavəng məbədi, Laçındakı Ağoqlan məbədi, Şuşadakı Yuxarı Gövhər Ağa məscidi və digər məscidlərdə, kilsələrdə, sinaqoqlarda da dərin ehtiramla yad edilmişdir. Dini ibadət yerlərində Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canından keçmiş Vətən övladlarının ruhuna dualar oxunub, dini ayinlər icra olunub, həmçinin ölkəmizdə və bütövlükdə dünyada əbədi sülhün bərqərar olması üçün dualar edilib. Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tabeliyindəki Mənəvi Dəyərlərin Təbliği Fondu şəhid ailələri ilə bağlı bir çox layihələr həyata keçirir. Fondun xətti ilə şəhidlərin doğum günlərində və bayramlarda onların ailələrinin ziyarət edilməsi, “Şəhid yadigarları”, “Biz Zəfərin övladıyıq” kimi tədbirlərin həyata keçirilməsi mütəmadi xarakter daşıyır və bu gün bu nümunəvi addımlar gənc nəslin milli ruhda tərbiyə olunmasında əvəzsiz rola malikdir.

Müasir gənclərimizdə milli-mənəvi dəyərləri dərinləndirən formalaşdırmaq üçün siyasi və ictimai tərbiyə işinin səmərəliliyini artırmaq, sosial əhəmiyyət kəsb edən ideyaların, normaların və prinsiplərin mənimsənilməsinə yönəldilmiş fəallığı stimullaşdırmaq vacib məsələlərdən biridir. Çünki, milli-mənəvi dəyərlərə bağlılıq insanda ilk vaxtlarda vətənpərvərlik hisslərini gücləndirir və sonrakı mərhələlərdə onun dövlətin müstəqilliyi, gələcəyi naminə çıxış edən əsl vətəndaş kimi yetişməsinə şərtləndirən əsas amil kimi çıxış edir.

Problemə aktuallığı. Prezident İlham Əliyevin siyasətində gənclərin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunması məsələsi xüsusi yer tutur. Azərbaycan gənclərinin inkişafı ilə bağlı Dövlət proqramlarının uğurla həyata keçirilməsi gənclərin ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatda fəal iştirakı, gənc istedadlara dövlət qayğısının artırılması, elm, təhsil, iqtisadiyyat, mədəniyyət, dövlət idarəçiliyi və digər sahələrdə gənclərin xidmətlərinin qiymətləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Problemə elmi yeniliyi. Azərbaycan xalqı bu günədək məhz milli mənəvi dəyərlərinə sadiqliyi sayəsində özünün mövcudluğunu, milli özünəməxsusluğunu qoruyub saxlaya bilib. Xalqımızın ən böyük sərəvətlərindən biri onun zəngin milli mədəni, maddi, ədəbi, dövlətçilik irsinə sahib olmasıdır. Bu zəngin

mənəvi irs xalqımız tərəfindən əsrlər boyunca yaradılıb və onun böyük bir hissəsi bu günədək qorunub saxlanıb. Bu baxımdan, milli dövlətin formalaşması və əbədiyaşar olması onun mənəvi əsaslarının milli dəyərlərlə nə dərəcədə səsleşməsindən asılıdır.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Milli-mənəvi dəyərlər insanı cəmiyyətdə formalaşdıran, təkamülə

aparan davranış qaydalarıdır. Bu qaydalar dünya sivilizasiyasının təməli qoyulandan yaranmağa başlamışdır. Dəyərlərin formalaşması prosesi nəticədə dünyada hər bir fərdin haqlarını daha dolğun təsdiq edən xüsusiyyətlər yaradır. Hər bir xalqın, millətin mövcudluğu onun ana dilinə, adət-ənənələrinə, öz mədəniyyətinə, ədəbiyyatına, tarixinə bağlılığından asılıdır.

Ədəbiyyat

1. Heydər Əliyev və ordu quruculuğu. – Bakı: Adiloğlu, – 2006, – 480 s.
2. Mirkazım Seyidov, Məmməd Rzayev. Zamanı qabaqlayan dahi. – Bakı: “Vektor” Nəşrlər Evi, – 2008, – 315 s.
3. Abdulla Qurbani. “Qanadlan şahinim! Haydı, cəsurlar!” – Bakı: Hərbi nəşriyyat, – 1998. – 136 s.
4. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir. 35-ci kitab. – Bakı: Azərənəşr, – 2011. – 504 s.
5. Milli-mənəvi dəyərlərin təbliğində kitabxanaların rolu. M. F. Axundov adına Milli kitabxana. – Bakı, 2011. – 85 s.
6. Müstəqil dövlətimiz və parlamentimiz. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Nəşri. – Bakı, 2001. – 552 s.
7. Milli-mənəvi dəyərlərimizi qoruyaq və nəsillərə çatdıraq. F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası. – Bakı, – 2014. – 36 s.
8. Milli-mənəvi dəyərlərə elmi yanaşma. “Gənc elektron elm”: elektron kitab, № 106, – Bakı: YYSQ, – 2014. – 156 s.
9. Sərkərdə ömrü. – Naxçıvan: “Əcəmi”. – 2015, – 96 s.

E-mail: aytanagizada@gmail.com

Rəyçilər: *ped.elm.dok., prof. H.H. Əhmədov,*
ped.el.dok., prof. İ.H. Cəbrayilov

Redaksiyaya daxil olub: 01.12.2023